

ORIGINAL ARTICLE

The historical process of naming Jovain

Alireza Darabi^{1*}, Morteza Daneshvari²

1. PhD student, History of Iran after Islam, Faculty of Literature and Social Sciences, Islamic Azad University, Research Sciences Branch, Tehran, Iran
2. M.Sc. Media Management, Faculty of Broadcasting, Tehran, Iran.

Correspondence:

Alireza Darabi

Email: darabi1356@gmail.com

Received: 29 Nov 2024

Accepted: 18 Jul 2025

How to cite

Darabi, A. & Daneshvari, M. (2025).

The historical process of naming

Jovain. *Iran Local Histories*, 13(2),

57-74.

(DOI: [10.30473/lhst.2025.72390.2939](https://doi.org/10.30473/lhst.2025.72390.2939))

ABSTRACT

Jovain is an ancient land with an ancient history, a land that has many famous and honored people. Numerous remains and evidence indicate the importance of the city of Juvain in ancient times. However, the importance of Jovain in the post-Islamic periods and the periods of the Ilkhanids and Timurids is much brighter. However, due to the few archaeological excavations, there are some doubts about the name, the history of its settlement and the original form of the name of this city. The present article studies the word "Jovain", the main purpose of which is to study the name of Jovain in detail throughout history, so that the historical course of the name Jovain has been carefully analyzed. To do this, library research methods, document study and field interviews have been used. Based on numerous texts left from the Islamic era, the etymology of the name of this city has been flawed, such as little attention to the oral traditions of the indigenous people, not considering some important historical texts and sources, little attention to archaeological excavations, and obvious neglect of some historical and geographical features of this land. According to the research findings, "Jovain" is a completely Iranian word with ancient roots, and its etymology includes the following approaches: a land located in two parts of a stream. Jovain bread is made from barley grain. A plain land located between two mountain ranges. Jovain is derived from Kuvi and Barzan, meaning the land of the giver. Jovain, Arabicized as Kavayan or Gavyan, which was changed to Jovain after the arrival of Islam and the spread of the Arabic language by changing "G" to "J".

KEYWORDS

Jovain, Guyan, Onomatology, Kavayan, Khorasan.

Extended Abstract

The historical process of naming Jovain

Jovein is one of the very old lands in Khorasan Razavi Province with an ancient history, a land that has many famous and honored people. Numerous remains and evidence indicate the importance of the city of Jovin in the pre-Islamic era, especially in the Pishdad and Kayan periods. However, the importance of Jovin in the post-Islamic era and the Ilkhanate, Timurid, Seljuk and Sarbedaran periods is much brighter. However, due to the few archaeological excavations, there are ambiguities about the etymology, the history of settlement and the original form of the name of this city.

The present article studies the etymology and toponymy of the word "Jovein", the main goal of which is to examine and study in detail the etymology of the word Jovien throughout different periods of history, so that the historical course of the name Jovein before and after Islam has been studied in detail. To conduct the present study, the research methods of library study, documentary study and field interview have been used. In the documentary study, primary and secondary sources were consulted and necessary information was extracted. After preparing research questions, interviews were conducted in person with the people and elites and necessary information was collected.

Based on numerous texts left from the Islamic era, the origin of the name of this city has been characterized by shortcomings such as neglect, and lack of attention to the oral traditions of the indigenous people, failure to consider some important historical texts and sources, lack of attention to archaeological excavations, and obvious neglect of some unique historical and geographical features of this land.

The word "Jovein" has undergone many phonological and grammatical evolutions and transformations over the years and has lived through three important periods, including: 1- Ancient period (Avestan and Madi languages) 2- Middle Persian (Pahlavi, Parthian, Sassanid) 3- Dari or New Persian

In Persian texts and ancient geographical sources of Iran, the old name "Jovein" has been recorded in the forms of Kavayan, Gavayan, Koban, Kuvan, Kuman, Kavin, Gavin, all of which are derived from the correct form and spelling of the word "Kavaian" but some others consider the spelling of "Gavayan" to be correct, and it is one of the mistakes and spelling errors that scribes and copyists have made throughout history in recording the word "G" or "K" by confusing the oblique movement of the G with the opening letter K. Of course, this is due to The reason for the author's handwriting and mistakes in the past; was inevitable.

But in general, the word Juvayn has seen two main changes throughout history; the pre-Islamic era when the word Kavayan was transformed into Guvayan, and the post-Islamic era and with the entry of the Arabic language into the Persian language; the word Guvayan initially changed "G" to "J" (because the Arabic language lacks the letter "G") and also, considering the principle of ease of pronunciation in the Arabic language, the "Fathah" of the letter "Wa" in the word Jovayn was changed to "Kasra" - - and became the form Jovein, which is still popular today.

Considering what has been said, the author believes that the Pahlavi (Kavayan), Arabic (Jovayn), and native (Jovayn) forms all have a single root; and have branched from its old term, namely, Kavayan and then Guvayan.

According to the research findings, "Jovein" is a completely Iranian word with ancient roots, and its name includes the following approaches: a land located in two parts of a stream (the two streams mean the rivers flowing between the two sides of this plain), Jovayn bread is made from barley grain, a vast plain that is located in the form of a plain land between two mountain ranges, Jovayn is derived from Kovi and Barzan; which is known as the land of generosity due to its rich natural resources, also at the time of the arrival of Islam and the spread of the Arabic language, the word Jovayn was translated as Jovain or Javein; Which has become the form of Jovayn by changing "G" to "J" and also further, for easier pronunciation, by changing the opening movement of "Fathah" to "kasra", it has been changed to "j" and has been changed to the form of today's "Jovein". This word is abundantly seen in various Islamic books and sources.

KEY WORDS

Jovayn, Gavian, Kavian, Onomatology, the land of Khorasan.

پژوهشنامه تاریخ‌های محلی ایران

سال سیزدهم، شماره دوم، پیاپی بیست‌وششم، بهار و تابستان ۱۴۰۴ (۷۴-۵۷)

DOI: 10.30473/lhst.2025.72390.2939

«مقاله پژوهشی»

روند تاریخی نام‌نگاری جوین

علیرضا دارابی^{۱*}، مرتضی دانشوری^۲

چکیده

جوین از سرزمین‌های قدیمی خراسان، همراه با پیشینه کهن می‌باشد، سرزمینی که مشاهیر و مفاخر زیادی را در خود جای داده است. آثار و شواهد متعدد برجای مانده، نشان از اهمیت شهر جوین در دوران باستان دارد. اما اهمیت جوین در دوران بعد از اسلام و دوره‌های ایلخانان و تیموریان بسیار درخشان‌تر است با این وجود با توجه به کاوش‌های اندک باستان‌شناسی درباره وجه تسمیه، پیشینه استقرار و صورت اصلی نام این شهر، ابهاماتی وجود دارد. مقاله حاضر به مطالعه واژه «جوین» پرداخته است که هدف اصلی آن مطالعه وجه تسمیه جوین در طول تاریخ می‌باشد به گونه‌ای که سیر تاریخی نام جوین مورد واکاوی قرار گرفته است، برای انجام آن، از روش‌های تحقیق کتابخانه‌ای، مطالعه اسنادی انجام شده است. براساس متون پرشمار برجای مانده از دوران اسلامی، ریشه‌یابی نام این شهر با کاستی‌هایی مانند؛ کم‌توجهی به سنت‌هایی شفاهی مردم بومی، توجه نکردن به برخی از منابع مهم تاریخی، اهمیت ندادن به کشفیات و کاوش‌های باستان‌شناسی در منطقه، به گونه‌ای که ویژگی‌های تاریخی و جغرافیایی این منطقه مغفول مانده است. باتوجه به یافته‌های تحقیق، «جوین» واژه‌ای کاملاً ایرانی و ریشه‌ای باستانی دارد و وجه تسمیه آن شامل رویکردهای زیر می‌شود: سرزمینی واقع در دو قسمت جوی آب. نان جوین حاصل از غله جو. سرزمینی جلگه‌ای واقع بین دو رشته کوه. جوین برگرفته کوی و برزن، به معنی سرزمین بخشنده. جوین، معرب گوین و یا گوین که بعد از ورود اسلام و رواج زبان عربی؛ با ابدال «گ» به «ج» به جوین تغییر یافته است.

واژه‌های کلیدی

جوین، گوین، گوین، وجه تسمیه، خراسان.

۱. دانشجوی دکتری، ایران بعد از اسلام، دانشکده ادبیات و علوم اجتماعی و دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.
۲. کارشناس ارشد مدیریت رسانه، دانشکده صدا و سیما، تهران، ایران.

نویسنده مسئول:

علیرضا دارابی

رایانامه: darabi1356@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۲۷

استناد به این مقاله:

دارابی، علیرضا و دانشوری، مرتضی (۱۴۰۴).
روند تاریخی نام‌نگاری جوین. فصلنامه علمی
پژوهشنامه تاریخ‌های محلی ایران، ۱۳(۲)،
۷۴-۵۷.

(DOI:10.30473/lhst.2025.72390.2939)

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۴. ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

مقدمه

جهت رسیدن به نتیجه درست، همه منابع درباره جویین را بررسی و مورد مطالعه قرار داده و در انتها با توجه به منابع درست و علمی به بیان نتایج آن پرداخته است، تا هدف این تحقیق مبنی بر شناخت وجه تسمیه جویین حاصل شود.

پیشینه تحقیق

جویین در دایرةالمعارف^۱ (۱۳۸۱) ناحیه‌ای (کوره) کهن از توابع نیشابور، امروزه شهرستانی به همین نام در استان خراسان رضوی در بررسی‌های صورت گرفته است. درخصوص پیشینه پژوهش به دو عنوان کار پژوهشی که دو کتاب و دیگری مقاله‌ای است که در کنفرانس بین‌المللی ارائه شده است که عبارت‌اند از: مقاله چمنی و علیزاده (۱۳۹۷) «بررسی پیرامون نام جویین در عرصه جغرافیایی تاریخی ایران قدیم»^۲ می‌باشد که به مکان‌هایی که به این نام وجود دارد پرداخته و سپس به کلمه گویان می‌رسد و ریشه جویین را از این نام مشتق دانسته است. عمده تفاوت کار حاضر با مقاله مذکور این است که دوره باستان را هم مورد مطالعه قرار داده است همچنین کتاب «گویان»^۳ اثر نقابی (۱۳۸۸) که نویسنده در فصل اول به صورت خلاصه به وجه تسمیه و تاریخ منطقه جویین پرداخته است. اما مقاله حاضر علاوه بر روند تاریخی از لحاظ جامعه‌شناسی، ادبیات، زبان‌شناسی، جغرافیایی نیز به موضوع پرداخته است. مرادی‌نسب و شمس‌آبادی (۱۴۰۱) در کتاب «تاریخ محلی جویین» که نویسنده آن به بررسی رخدادهای منطقه، دانشمندان، خاندان‌های اثرگذار، و تحولات گوناگون از گذشته تا عصر حاضر می‌پردازد. اما مهم‌ترین تفاوت کار حاضر این است که دوره‌های قدیم و دوره‌هایی باستانی را مورد مطالعه قرار داده و بیشتر به زمینه‌های تاریخی موضوع پرداخته است.

با پیشینه مختصری که درباره موضوع مقاله بیان شد، هنوز در مورد وجه تسمیه جویین پژوهشی کامل انجام نشده است و در منابع امروزی بسیار کم به آن پرداخته و به نوعی، کم‌توجهی و بی‌توجهی شده است. در صورتی که در فرایند توسعه هر منطقه، ابعاد هویتی، کیفیتی و ذهنیتی نام‌ها بسیار مهم محسوب می‌شود.

اولین گام در لزوم نام‌گذاری مکان‌های جغرافیایی ارتباط انسان با آن مکان است، در غیر این صورت ممکن است سال‌ها بگذرد و مکانی بی‌نام بماند. نام‌گذاری بر مکان‌های مختلف بدان سبب است که مکان‌های گوناگون شناسایی شوند و از یکدیگر تمیز داده شوند. نام و نام‌گزینی برخلاف ظاهر فقط یک انتخاب نیست، بلکه مجموعه وسیعی از معانی در آن نهفته است که می‌تواند بازتاب‌دهنده وضعیت جامعه باشد. در واقع لایه‌های گسترده‌ای از معانی و مفاهیم پنهان، در انتخاب نام وجود دارند. فلورنسکی در مقاله‌ای نشان داده که «معانی بعضی از نام‌ها با وقایع تاریخی پیوند یافته و می‌تواند احساس و هیجان همبسته با این وقایع را برانگیزاند. اشخاصی که دارای چنین نام‌هایی هستند، اغلب نمادی قوی برای نهضت‌های اجتماعی به حساب می‌آیند» (رجب‌زاده، ۱۳۷۸، ص ۵۱).

ایرانیان به‌ویژه در دوره باستان کوشش می‌کردند مظاهر دینی، فرهنگی، طبیعی، جغرافیایی و قومی را به نشانه تقدیس و احترام در نام‌گذاری شهرها و آبادی‌های سرزمین خود جلوه‌گر سازند. از این رو نام‌ها از نظر تاریخی و فرهنگی بسیار مهم و ارزشمند می‌باشند و در صورتی که درست ریشه‌یابی شوند، برخی از گوشه‌های تاریک و نهفته تاریخ و فرهنگ ایران بازشناخته و روشن خواهند شد. این نام‌ها در گروه‌های دینی، ملی، تاریخی، طبیعی و جغرافیایی قابل دسته‌بندی هستند (نجمی، ۱۳۸۵، ص ۱۱۸).

مسئله اصلی در مقاله حاضر جای‌نام‌شناسی واژه جویین است که سرزمینی کهن با پیشینه قدیمی و خاستگاه مشاهیر و بزرگان می‌باشد اشاره دارد. برای شناخت نام‌گذاری جویین کلاً دو گونه منابع وجود دارد ابتدا؛ مستندات، منابع علمی و کتب مختلفی (پیش از اسلام و بعد از اسلام) که در طول تاریخ به زبان‌های مختلف به رشته تحریر درآمده است و دوم تاریخ شفاهی و روایت‌هایی مردمی که سینه‌به‌سینه بین اهالی بومی منطقه بیان می‌شود و در بین آحاد مردم رواج دارد.

با پیشینه مختصری که درباره موضوع مقاله بیان شد، هنوز حوزه تحقیقات در مورد وجه تسمیه جویین کامل انجام نشده است و در منابع امروزی بسیار کم به آن پرداخته و به نوعی به آن، کم‌توجهی و بی‌توجهی شده است. در صورتی که در فرایند توسعه هر منطقه، ابعاد هویتی، کیفیتی و ذهنیتی نام‌ها بسیار مهم محسوب می‌شود.

پژوهشگر درباره علت نام‌گذاری منطقه جویین که به عنوان نمونه موردی در این مقاله، مورد مطالعه و واکاوی قرار گرفته است،

چارچوب نظری

منشأ نام‌های تاریخی و جغرافیایی

نام‌های تاریخی و جغرافیایی منشأیی کهن و معنایی خاص دارند. این نام‌ها توسط اشخاص مختلف در معرض تحول و تغییر قرار گرفته‌اند، گاه اراده یک زمامدار، که نامی را ناخوشایند یافته و گاهی اشتباه کاتبی در نگارش، اسمی پرمعنا و شناخته را به دست فراموشی سپرده است. با نگاهی گذرا بر اسامی آبادی‌ها می‌توان آنها را چنین طبقه‌بندی نمود:

الف- اسامی برخی آبادی‌ها منشأ طبیعی دارند که خود به چند دسته تقسیم می‌شوند؛ از جمله اینکه نام آبادی ریشه در پستی و بلندی (میانکوه)، منابع آب (میان رود)، آب‌وهوا و شرایط جوی (گرم‌دره)، پوشش گیاهی و رستنی‌ها (کُمایستان، محل رویش گیاه کُما) و... دارند. ب- اسامی آبادی‌هایی که وجه نام‌گذاری آنها مسائل انسانی و ویژگی‌های جمعیتی است (شاهسون)، و یا شخصی (اسماعیل‌آباد)، آبادی‌هایی که معنا و مفهومی نظامی دارد (قلعه‌جوق، قلعه‌کرشاهی)، یا مفهومی شخصی (علی‌آباد، قنبرآباد) دارد. «در این میان بخش قابل توجهی از اسامی آبادی‌های کشور برگرفته از ویژگی‌های مذهبی است. صرف‌نظر از معنا و مفهوم اسامی، می‌توان این بخش را به دو دسته تقسیم نمود:

۱- آبادی‌هایی که صرف‌نظر از زمان پیدایش، در دوره اسلامی تغییر نام داده و یا القایی ویژه یافته‌اند.

۲- آبادی‌هایی که پس از ظهور اسلام بنا گردیده و از فرهنگ این آیین نشأت گرفته‌اند و اسامی آنها نیز برگرفته از القاب ویژه در فرهنگ اسلامی است، همچون زیارتگاه، امامزاده، قدمگاه و...» (محمدی، ۱۳۸۶، ص ۲۲۴).

نام مکان‌ها یکی از ابزارهایی است که مردم از طریق آن به ابراز زبانی، فردیت فرهنگی و تجربه نگرش ملی خود می‌پردازند. نام مکان همچون شاخه‌ای از اسامی به نحوی تنگاتنگ با موضوع تاریخ مرتبط است. نام مکان‌ها فقط نقاط نام‌گذاری روی نقشه نیستند. برای فردی که قادر به درک این زبان خاص است، حکایت از داستان مکان دارد، حکایت افرادی که صدها سال پیش در این مکان‌ها زندگی می‌کردند، یا حکایتی از اندوه‌ها و پیروزی‌های بزرگ، همچنان که مکان‌ها گواه خوب وقایع تاریخی است. آنها برای ما تصویری از گذشته ترسیم و با زمانه حاضر مرتبط می

کند و حوادث گذشته را از خلال نام مکان‌ها تجسم می‌بخشد (Ayanovna, 2013, p. 1055).

اما همین نام، نیرویی دارد که در ایجاد یک حس مکان مثبت یا منفی، نقش عمده‌ای دارد. نام‌ها به خاطر تغییرات جامعه تغییر می‌کنند، هرچند اغلب به خاطر پیشنهاد یا ارمغان وقوع تحولی در جامعه، نام مکان‌ها تغییر می‌یابد در جامعه‌ای با مشخصه تعدد ارزش‌های سیاسی و فرهنگی، تغییر در نام مکان می‌تواند به مثابه کاتالیزوری در اتحاد یا جدایی باشد. در این راستا، نام مکان ممکن است به مثابه نمادهایی برای تحرک و توسعه آگاهی سیاسی و تاریخی از هویت مشترک عمل کند (Guyot & Seethal, 2008, p. 3).

به خاطر قدرت فرهنگی نام‌گذاری، گروه‌ها و بازیگران اجتماعی بر کنترل و سنجش پیام‌های ارسالی به همراه و در خلال چشم‌انداز نام مکان‌ها، ارزش فراوانی می‌گذارند. بشر برای آفرینش حسی از نظم در مکان‌ها، نام می‌دهد و مکرراً دست به انتخاب این نام‌ها می‌زند تا صدایی برای دیدگاهش بیخشد، همچنین نام‌گذاری بیانگر ابزار تملک مکان‌ها به هر دو صورت مادی و سمبلیک است، این امر توسط ذینفعان کم‌قدرت‌تر، که خواهان ایجاد هویت مشترک بهتری هستند و از نقش دموکراتیک بزرگتری، در شکل بخشیدن به آنها برخوردارند، انجام می‌گیرد (Inwood & Alderman, 2013, p. 4-5).

بنابراین نام و معانی نمادین محیط مصنوع و مشخصه اجزای آن در هریک از تمدن‌های بشری گویای معنایی است که یا محیط به ذهن انسان متبادر نموده، یا برعکس و بر ادراک او از محیط و بر سازوکار رفتارش در محیط اثر گذاشته، در نهایت فرهنگ او را شکل داده و متحول نموده است.

نظریه‌هایی درباره وجه‌تسمیه (اماکن)

رلف^۱: به باور رلف فضای تاریخی و جغرافیایی وابسته به فرهنگ بوده، با پذیرش معناهای خاص، بر پایه کیفیت‌هایی که در ارتباط با نیازها و تجربه‌های انسان‌ها مطرح است؛ نام‌گذاری می‌شود (پاکزاد، ۱۳۸۸، ص ۱۸۸-۱۸۹). تصویر ذهنی مردم در شناخت و موقعیت‌یابی شهرها و فضاها شهری از نام‌ها به همراه ویژگی‌های فرمی و محتوایی منطقه استفاده می‌نماید. هویت یک مکان، تشخیص یا تمایز مکانی ایجاد می‌کند که پایه شناخت آن به‌مثابه یک کل متمایز است (Relf, 1976, p. 45).

یافته‌ها

الف- موقعیت جغرافیایی

امروزه «سرزمین جوبین» به منطقه‌ای اطلاق می‌شود، که از نظر تقسیمات کشوری جزئی از استان خراسان رضوی و در غرب آن قرار دارد. این منطقه از شمال به شهرستان اسفراین در استان خراسان شمالی، از سمت جنوب با سبزوار و داورزن، از غرب به جاجرم در استان خراسان شمالی و بسطام در استان سمنان منتهی می‌شود و از سمت شرق هم به خوشاب متصل می‌شود (ولایتی و توسلی، ۱۳۷۰، ص ۱۲۴).

منطقه «جوبین» امروزه شامل دو شهرستان به نام‌های «جوبین» به مرکزیت شهر نقاب و شهرستان جغتای به مرکزیت شهر جغتای می‌باشد. جغتای نواحی غربی منطقه «جوبین» را دربر می‌گیرد (مفخم پایان، ۱۳۳۹، ص. ۱۱۹). البته اخیراً با استقلال خوشاب به مرکزیت سلطان‌آباد، این منطقه به سه شهرستان تفکیک شد (شهرستان‌های خوشاب، جوبین و جغتای). مساحت کل منطقه ۳۹۷۷ کیلومتر مربع است. بلندترین نقطه «جوبین»، قله کوه نظرگاه است که از سطح دریا ۲۸۵۸ متر ارتفاع دارد و پایین‌ترین نقطه آن در مجاورت کویر قرار دارد که از سطح دریا ۹۰۰ متر بالاتر است (ولایتی و توسلی، ۱۳۷۰، ص ۱۲۴).

همچنین «جوبین» در بین دو رشته کوه قرار گرفته، رشته کوه جنوبی معروف به رشته کوه جغتای که در اصطلاح محلی پیراکوه گفته می‌شود و در قسمت شمالی رشته کوه آلاداغ و شاه جهان واقع است. آبادی‌های زیادی در این دشت وسیع پراکنده هستند و مردمانشان بیشتر به باغداری، کشاورزی و صنعت مشغول هستند. قسمت کوهستانی جوبین شامل روستاهایی در دامنه شمالی کوه‌های جغتای، که دارای روستاهایی با جمعیت کمتر نسبت به روستاهایی که در قسمت دشت واقع هستند و بیشتر در غالب باغداری، کشت دیم، کشت غلات و صیفی‌جات، کشاورزی می‌کنند. همچنین منطقه هموار و دشت، که اکثریت روستاهای منطقه «جوبین» در آن قرار دارد که با آب‌وهوای متفاوت از قسمت کوهستانی، زمستانی نسبتاً معتدل و تابستانی گرم دارند.

کانتور^۱: اسم‌ها ریشه در تصورات و توقعات ما از آن مکان دارد. آدم‌ها برای مکان‌ها همواره نمادهایی را در نظر می‌گیرند و یا آنها را به شیوه‌های گوناگونی بازنمایی می‌کنند و به دنبال آن گاهی اسامی و نشانه‌هایی را برای آن تدارک می‌بینند (Canter, 1977, p. 15).

راپاپورت^۲: به عقیده وی، معانی و نام‌ها، پایه ذهنی در اختیار فرد قرار می‌دهد تا به یاری آن هرگونه اطلاعاتی را که از یک چیز دریافت می‌کند، پردازش کرده و به آن پاسخ دهد از این‌رو قدرت نام در کسب یا دادن ذهنیت و تلقی نسبت به مکان غیرقابل انکار است (پاکزاد، ۱۳۸۸، ص ۳۸۹).

لینچ^۳: به اعتقاد لینچ، نام‌ها و معنی، خصوصیات غیرکالبدی منطقه هستند که بر نمایانی عوامل مختلف منطقه می‌افزایند. نام‌ها و معانی در صورتی که در ارتباط با یکدیگر قرار گیرند، می‌توانند هویت نهفته در فرم را تقویت کنند (Lynch, 1960).

پاپلی یزدی: اسامی مکان‌ها مفاهیمی با ماهیت‌های بسیار متفاوت تاریخی، زبان‌شناسی، جغرافیایی، جامعه‌شناسی یا سیاسی به دست می‌دهد. مفهیمی که پیرامون روابط میان مردم و مقامات شهرداری و شهر برایمان داستان‌ها حکایت می‌کنند (پاپلی یزدی، ۱۳۶۷، ص ۴۷).

روش تحقیق

این مقاله با توجه به موضوع و اهداف تحقیق، با روش تاریخی انجام و اطلاعات توسط پژوهشگر، تحلیل و توصیف شده است. برای بررسی ادبیات و مبانی اندیشه‌ای و تدوین چارچوب نظری، منابع و متون کتابخانه‌ای استفاده شد و مشخصه‌هایی برای دسته‌بندی مفاهیم به دست داد که با روش تحلیلی، تدوین گردید. شناسایی وجه تسمیه منطقه «جوبین» نخست براساس متون، نقشه‌ها، تصاویر، نقاشی، به همراه برداشت‌های میدانی انجام گرفت. برداشت میدانی نه‌تنها نام‌ها را دربر می‌گرفت، بلکه ویژگی مکان‌ها را نیز شامل می‌شد. از انطباق اسنادی که در این زمینه به دست آمد، زمینه تحلیل موضوع تحقیق مهیا شد. در کل اطلاعات مربوط به نام منطقه «جوبین» عمدتاً از سه طریق جمع‌آوری شد: ۱- منابع و مآخذ مکتوب و آثار موجود در کتابخانه‌ها ۲- اسناد و فهرست‌برداری از کتب و منابع در دست مردم محلی ۳- مصاحبه با ساکنان قدیمی (معمّرین، نخبگان علمی و مردم عادی) و طرح پرسش‌های مستقیم از آنها.

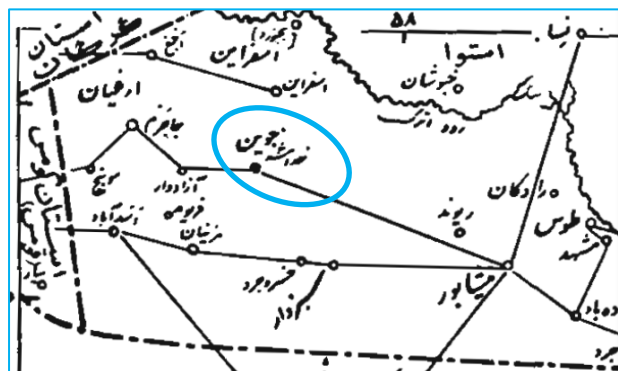
3. Lynch

1. Canter
2. Rapoport

این ولایت دست‌کم از فتوحات اعراب مسلمان تا هجوم مغولان یکی از دوازده ربع نیشابور به‌شمار می‌آمد (ابن خردادیه، ۱۳۷۱، ص ۲۱).

تصویر شماره ۱. سازمان نقشه‌برداری کشور، ۱۴۰۰، ص ۱

تصویر شماره ۳. ابن حوقل، نقشه شماره ۷

تصویر شماره ۲. سازمان نقشه‌برداری کشور، ۱۴۰۰، ص ۱

درباره وجه تسمیه «جوین» نظریات متعدد و متفاوتی از سوی پژوهشگران مختلف ارائه شده است که به طور کلی می‌توان آنها را به سه دسته تقسیم کرد: گروه نخست؛ کسانی که به منابع قبل دوران باستانی تأکید دارند و ریشه کلمه را «گوَیان» می‌دانند، گروه دوم؛ کسانی که به مستندات قبل از اسلام توجه دارند و ریشه این جای‌نام را ایرانی دانسته. و شکل اصلی و درست آن را «گوَیان» می‌دانند و گروه سوم؛ که به مستندات بعد از ورود اسلام توجه دارند و آن را «جوین» می‌دانند. در اینجا براساس قضاوت‌های ظاهری می‌توان صورت ظاهری عربی «جُوین» و صورت پهلوی «گوَیان» و بومی «جوین» از نام این شهر را به دلیل نزدیکی آشکار و شباهت‌های غیرقابل انکاری که با هم دارند در یک گروه واحد قرار داد.

نام منطقه «جُوین» در کتاب‌ها و منابع جغرافیایی و تاریخی به گونه‌های مختلفی ذکر شده است؛ که با توجه به شرایط خاص آن دوره، نام‌هایی به این منطقه اطلاق شده است که عبارتند از:

- ۱- گوَیان
- ۲- گوَیان
- ۳- گوَیان
- ۴- گوَیان
- ۵- گوَیان
- ۶- گوَیان
- ۷- گوین
- ۸- جوین
- ۹- جوین

عقیده رایج بر آن است که نام «جوین» برگرفته از نام امیران، پادشاهان و حاکمان پرشمار آن است. که محل زندگی و حکمرانی آنها بوده است، لذا نام جوین متعلق به فرد خاصی نیست و برگرفته از موقعیت جغرافیایی و اقلیم نیز نمی‌باشد.

ب- وجه تسمیه

بیشترین اشاره‌ها به نام «جوین» مربوط به متون دوران پس از ورود اسلام به ایران است که عمدتاً به زبان عربی نگاشته شده‌اند. از سده دوم هجری در متون و منابعی که به زبان عربی نگاشته شده‌اند، به ویژه کتب و متون جغرافیایی یا مسالک و الممالک‌ها (شهرنامه‌ها راه نامه‌ها). نام این شهر اغلب «جوین» و گاهی هم در زمان‌های قدیم به «گوَیان» ذکر شده است. «جُوین» معرب گوَیان و یا گوَیان؛ ولایتی نسبتاً پهناور در مرز غربی خراسان به مرکزیت شهر کوچک آزادوار بود، که نخستین شهر این ایالت از سمت قومس به شمار می‌رفت. (حموی، ۱۳۸۰ ج ۱، ص ۱۶۷). حد شرقی «جُوین» ربع ارغیان نیشابور، حد جنوبی آن روستای نوده در مرز بیهق، و مرز آن در سمت شمال ولایت باجرود بود (حموی، ۱۳۸۰، ج ۲، ص ۱۹۷).

تصویر شماره ۴. ماخذ ابن‌حوقل

گوین^۱

واژه گوین و یا شکل قدیمی‌تر آن «گوین»^۲ رایج‌ترین شکل نام گذاری در متون قدیم برای منطقه «جوین» بوده است و برای نام گذاری از شکل «گوین»، رایج‌ترین گونه املائی که برای نگارش نام قدیم «جوین» به کار گرفته می‌شد، یقیناً این شکل املائی نادرست و اشتباه است و محل شبهه، وجود حرکت فتحه بر روی حرف کاف می باشد (ک - گ) که موجب اشتباه در قرائت و ثبت شده است به دیگر سخن اشتباه فتحه‌ای (-) بوده که بر تلفظ درست کلمه حرف کاف (ک) نهاده شده اما برخی از کاتبین و نسخ‌این فتحه را با سرکش حرف گاف اشتباه گرفته‌اند و گوین را گوین ثبت کرده‌اند.

«علاوه بر آن تبدیل (ک) فارسی به (ج) عربی مربوط به رسم الخط عربی می‌تواند باشد. در خط عربی کاف فارسی را با حرف «ج» ثبت می‌کردند و گمان می‌رود که تلفظ «ج» در عربی بسیار نزدیک به «گ» بوده است، بنابراین احتمال آن است که در اکثر موارد ابدالی روی نداده و تنها شیوه کتابت چنین بوده است مانند: کریز/ جریز» (خانلری، ۱۳۸۶، ص ۳۹).

پس با این وجود «جوین» هم می‌تواند معرب کلمه گوین باشد و در آن ابدالی انجام نشده است. از نظر تطور زبان فارسی، در تبدیل و دگرگونی واج‌ها تبدیل (ک) به (ج) امری متداول باشد، شاید هم این تفاوت (گوین و گوین) تفاوت گویشی در تلفظ واژه بوده است. خانلری می‌گوید: «از غلبه اعراب بر ایران تا عصر مغول و اوایل قرن هفتم، هنوز چگونگی تلفظ واج‌های هر کلمه صورت ثابت و واحدی نداشت. کاتبان و نویسندگان هر کلمه را به صورتی که

مطابق با تلفظ عادی و محلی بود، ثبت می‌کردند (خانلری، ۱۳۸۶، ص ۱۱).

عبدالرحمن جامی در کتان نجات‌الانس آنگاه که از سعدالدین حموی جوینی سخن می‌گوید: «او را از اهالی کوین یاد می‌کند» (جامی، ۱۳۳۶، ص ۱۴۱).

همچنین یاقوت حموی (سال ۶۱۴ ق) می‌گوید: «اهل خراسان آن را گوین می‌نامند» (حموی، ۱۳۸۰، ص ۱۹۴).

حافظ ابرو نیز این منطقه را گوین می‌گوید (حافظ ابرو، ۱۳۷۵، ص ۹). البته گردیزی نیز در کتاب تاریخ خود (زین‌الأخبار): این منطقه را گوین ذکر می‌کند و آن را دارالملک عبدالله بن عامر کریز دانسته است (گردیزی، ۱۳۴۷، ص ۹۲). بلاذری گوید: «ابوسالم نخست زام را، و سپس باخرز را که نیز از روستاهای نیشابور است فتح کرد و جوین را نیز شود». (بلاذری، ۱۳۴۶، ص ۲۸۶).

همچنین استرآبادی در کتاب جهانگشای نادری ذکر کرده است: «در شمال کوه جغتای و بر سر راه قوافل بسطام و نیشابور، جوین قرار داشته و اهل خراسان آنرا «گوین» می‌نامیده‌اند» (استرآبادی، ۱۳۵۴، ص ۵۳۹).

گوین^۳

درباره واژه گوین باید گفت که این واژه از قدیمی‌ترین نوع کتابت برای منطقه «جوین» بوده است و از کوی^۴ گرفته شده است و کلمه‌ای به زبان اوستایی است و معنای کوی، زمامدار و امیر است و تلفظ آن بر چهار وجه است: ۱- گوین^۵ - ۲- گوین^۶ - ۳- گوین^۷ - ۴- گوین^۸

5. Kavaian
6. Gavayan
7. Kuyan
8. Guyan

1. Guoyan
2. Gavayan
3. Kavaian
4. kavay

البته برخی این بیت را تصحیح کرده و کوبان اول را به گویان اصلاح کرده‌اند. (نقابی، ۱۳۸۸، ص ۱۹).

«از جو سپهر سبزه‌وار این دل من گویان، کوبان به اسفراین آمد» البته گویان باید درست باشد نه کوبان، چراکه در کتاب لباب اللباب چاپ پرفسور براون (برون) مصحح دقت نکرده و آن را کوبان خوانده است. در حالی که صاحب لباب اللباب خود را از سه ولایت اسفراین، سبزه وار و گویان نام برده است و ولایتی به نام کوبان در خراسان نداشته‌ایم (مولوی، ۱۳۴۶، ص ۹۶).

کدام نام؟ گویان، کویان، کوان یا گوین

امروزه نام قدیم «جوین» را برخی «گویان» و برخی دیگر «کوبان» ثبت می‌کنند و دیگر اشکال املائی آن را اشتباه در تحریر می‌دانند. منابعی که نام قدیم ناحیه جوین را «کوبان» یعنی به حرف اول (ک) ثبت کرده‌اند عبارتند از: جامی در نفحات الانس، ناصرخسرو در سفرنامه خود، سمعانی در الانساب، ابن اثیر در اللباب فی تهذیب الانساب، یاقوت در المعجم البلدان، و ابن اثیر در تذهیب النفس، ابن عساکر در کتاب تاریخ دمشق، و کتاب المشترك، اسرار التوحید، محمد عوفی در لباب الألباب و... عده دیگر نیز املائی جوین را «کوبان» ثبت کرده‌اند که عبارتند از: حافظ ابرو در جغرافیای تاریخی، گردیزی در زین‌الأخبار، مقدسی در أحسن التقاسیم (نقابی، ۱۳۸۸، ص ۱۷-۱۶).

با توجه به مطالب ذکر شده و همچنین با استفاده از منابع مختلف که «جوین» را در دوران قبل از اسلام جزئی از سرزمین پارت دانسته‌اند. «پرفسور مارکورات در کتاب ایرانشهر خود ضمن توضیح درباره ولایت ایرانشهر به «جوین» به عنوان یکی از روستاق‌های آن اشاره دارد» (مارکورات، ۱۳۷۳، ص ۵۰). نویسنده تاریخ اشکانیان نیز «ناحیه «جوین» را جزئی از مملکت پارت می‌داند و رشته کوه جغتای را به عنوان یکی از سلسله کوه‌هایی می‌داند که از مغرب به مشرق امتداد داشته و در سرزمین پارت بود» (اعتمادالسلطنه، ۱۳۷۱، ص ۱۶۴).

در کتاب جامع‌الحکایات باب هجدهم از قسم اول؛ در معرفی مظفر خمج آمده است: «او از دیهی بود از دیه‌های کوبان که آن دیه جلن‌آباد نویسند» (جوینی، ۱۳۸۵، ج ۱، در توضیحات، ص ۲۳۵). درباره گویان یا کوبان و کوان نامیده شدن «جوین»، نظرات مختلفی بیان شده است از جمله این که یاقوت حموی (یاقوت

که درباره بند اول یعنی کویان (سرزمین امیران و دلیران) گفت: (با فتحه - بر روی ک)، درست‌ترین و رایج‌ترین گونه املائی است که به عنوان نام قدیم «جوین» استفاده می‌شد و این نام تا قرن هفتم هجری کاربرد داشته که معرب آن به «جوین» تبدیل شده است (نقابی، ۱۳۸۸، ص ۱۵).

کوان^۱

در برخی متون نام قدیم «جوین» به صورت کوان دیده شده که سهوی واضح است. اشتباهی که کاتبان مرتکب شده‌اند. شاید نگارش واژه به گونه‌ای بوده که «ی» چسبیده به آن، قابل تشخیص نبوده و واژه کوبان به صورت کوان می‌شده، این شکل املائی در سفرنامه ناصرخسرو نیز آمده است (نقابی، ۱۳۸۸، ص ۱۷). حکیم ناصرخسرو قبادیانی در سفرنامه خود آن را کوان نامیده است: «به راه کوان به قومس رسیدیم و زیارت شیخ بایزید بسطامی بکردم» (ناصرخسرو، ۱۳۷۴، ص ۴). همچنین تقویم‌البلدان آمده: «بومیان کوان، جوین گویند که طول آن سه روز و عرض آن یک میل باشد» (ایوبی، ۱۳۸۵، ص ۵۱۶).

کوبان^۲

کتابت نام قدیم «جوین» به صورت «کوبان» نیز در برخی منابع آمده است که یقیناً به دلیل عدم دقت کاتبان در رعایت دقیق نقطه گذاری حروف مربوط می‌شود چون یکی از عیوب زبان فارسی پرنقطه بودن آن است و در خط تحریری معمولاً نقطه‌ها جدا از هم و شمارش شده نمی‌باشد، بلکه متصل به یکدیگرند و اشتباه بین حروف یک نقطه و دو نقطه بسیار زیاد است. البته کوبان نام قریه‌ای در مرو است و یاقوت در معجم‌البلدان از آن نام برده و شخصیت‌هایی به این محل هم منسوب‌اند (نقابی، ۱۳۸۸، ص ۱۶). در این باب عوفی، «جوین» را کوبان گفته است و سبزه‌وار، اسفراین و کوبان را سه ولایت می‌داند و شعری از ملک‌السادات نیشابوری نقل کرده است:

«تا رنج در این زمانه آیین آمد گویی که برای من مسکین آمد
از جو سپهر سبزه‌وار این دل من کوبان، کوبان به اسفراین آمد»
(محمد عوفی ۱۳۲۴، ص ۱۳۵، تصحیح نفیسی، ۱۳۴۲، ص ۱۶۶)

حموی متولد و اهل منطقه «جوین» است که بعد از وفات در روستای بحرآباد منطقه میان‌جوین جوین دفن شده است)، در کتاب معروف جغرافیای خود *مُعْجَمُ الْبُلْدَانِ* برای آن دو وجه قائل شده است. وی به نقل از ابوالحسن علی بن زید بیهقی می‌گوید: «بدین جهت گویان گفته شده است که اسم بعضی از امرای آن بوده است که به این نام نامیده شده‌اند و گویان نیز به این دلیل گفته شده که بعضی از امرای آن به گوی نسبت داده‌اند که مشتمل بر ۱۸۹ آبادی است» (حموی، ۱۳۸۰، ج ۲، ص ۱۹۲).

یاقوت حموی معتقد بوده نام «جوین» را از اسم امرای آن گرفته شده است باید توجه داشت که لفظ گوی یا کی در ایران قبل از اسلام در بین آریایی‌ها رواج داشته است و رؤسا و سران قبائل را کی یا گوی می‌نامیدند (مانند کیتباد، کیخسرو). برخی از نویسندگان معتقدند که «کلمه کی در داستان‌های زبان دری که در آن به کیان جمع بسته‌اند، در اوستا گوی نوشته شده است از اینجا پیداست که این کلمه در زمانی که آریایی‌های هندی-ایرانی با هم زیسته‌اند پیدا شده است.

برخی اعتقاد دارند کلمه «گیو» که در داستان‌ها است و در اشکانیان نام مردان تاریخی بوده است و از لفظ «کیا» که هنوز در زبان ما وجود دارد، همان کلمه است. این کلمه در آغاز برخی از نام‌ها آمده است که حکم لقب یا نام خانوادگی داشته است. چه به صورت گوی اوستایی، چه به صورت کی در زبان‌های دری آمده باشد، «تردید نیست که کاویه در زبان سانسکریت و گوی در زبان اوستا و گه در زبان‌های بعدی همه جا، به معنی شاه است» (نفیسی، ۱۳۴۲، ص ۱۵۰-۱۴۹).

همچنین برخی از معمرین منطقه نیز نام گویان را مورد تأکید قرار می‌دهند و جوین را برگرفته از گویان می‌دانند (مصاحبه با علی نقابی ۱۴۰۱).

در زین‌الأخبار آمده است: «و علی بن عیسی چند تن از سرهنگان خویش را به اوق فرستاد و به گویان» (در پانویس بند ۹ آمده که گویان و گویان همان جوین است) (گردیزی، ۱۳۴۷، ص ۳۵۰).

واژه‌های گویان، کویان، کوان و گویان به این منطقه اطلاق شده است؛ اما در دوره‌های باستان و قبل از ورود اسلام، کویان بیشتر رایج بود و در اوایل دوره اسلامی گویان رواج داشته و پس از ابدال و تغییر انجام شده در زبان عربی این واژه به جوین تغییر یافته و رواج عمومی پیدا کرده است و امروزه به این نام شناخته می‌شود.

جوین^۱ (میان دو جوی آب)

نکته دیگری که در باب معنی «جوین» گفته شده این است که «جوین» به معنی سرزمینی واقع در دو جوی است که اشاره به دو رودخانه فصلی دارد که به موازات هم و به فاصله‌ای حدود ۲۰ کیلومتری از همدیگر در دشت جوین جاری می‌شوند و در کناره‌های خود رسوبات حاصلخیزی به جای می‌گذارند» (میراث فرهنگی خراسان، ۱۳۶۷، ص ۴).

یکی از بومیان منطقه اعتقاد دارد جوین سرزمینی است که بین دو رودخانه قرار دارد و زمین‌های آن نسبت به اطراف گودتر است، به این دلیل این منطقه دارای منابع آب مناسب زیرزمینی است (مصاحبه با قنبرآبادی، ۱۴۰۱).

جوین^۲ (نان حاصل از آرد جو)

اما دهخدا در لغت‌نامه خود درباره معنی «جوین» نظر دیگری دارد و در این باره می‌نویسد: «جوین منسوب به گیاه جو، آنچه از جو سازند که سعدی در این باره بیان کرده است:

«ای سیر تو را نان جوین خوش نماید

معشوق من است آن که نزدیک تو زشت است»
حسن پیرنیا (مشیرالدوله) در کتاب تاریخ کامل ایران می‌نویسد که: «درین اوقات قیمت قرص نان جوین به چهار تومان رسیده بود» (پیرنیا، ۱۳۹۵، ج ۱، ص ۴۳۰).

آزادوار و جوین

آزادوار از روستاها و مناطق قدیمی، سرزمین «جوین» است که در قدیم مرکز دشت جوین بود و امروزه آثار قلعه قدیمی آن هم وجود دارد، در گذشته و در کتب تاریخی زمانی که می‌خواستند از جوین نام ببرند، نام آزادوار را ذکر می‌کردند و منظورشان سرزمین «جوین» بود. این روستا، محل تولد عظاملک جوینی نویسنده کتاب ارزشمند تاریخ جهانگشای جوینی است که در آرامستان تاریخی چرنداب^۳ تبریز مدفون است.

در کتاب جهانگشا آمده است: «بهاء‌الدین کاتب بغدادی در آن وقت در خدمت سلطان بود چون بجوین رسید بقصبه آزادوار جد پدرم بهاء‌الدین محمد بن علی بخدمت سلطان رفت» (جوینی، ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۲۸).

۳. (این آرامستان امروزه تخریب و در آن مدرسه ای بنا شده است و جهت تکریم، یادبودی از اسامی بزرگان آن و در مجاورت این آرامستان توسط شهرداری تبریز ساخته شده است)

۴. «کنل بیت بخش ۲۲، ص ۳۶۶»، «السمعانی، ص ۴۳۲» نیز آزادوار ذکر کرده‌اند.

1. Jou, vin

2. Jo, vein

تصویر شماره ۵. ابن حوقل صوره الخراسان نقشه ترسیمی ربع نیشابور

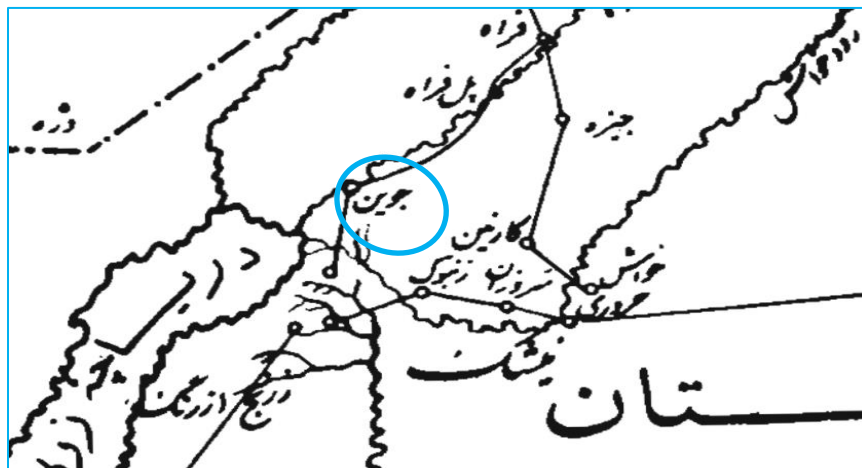
تصویر شماره ۶. ابن حوقل، نقشه شماره ۵

سمنان، روستایی در دهستان لاسگرد. ۸- جُوین در رودبار. به جُوئن نیز هم مشهور است. ۹- جُوین در افغانستان، ولسوالی لاش و جُوین، یکی از ولسوالی‌های ولایت فراه افغانستان است. ۱۰- جُوین در ارومیه. نام یکی از جزایر سه‌گانه کوچک در میان دریاچه ارومیه است. ۱۱- جُوین در سیستان و بلوچستان. گُوین و کُوین، این دو

مکان‌هایی که به نام «جُوین» نامیده می‌شود

۱- جُوین در خراسان. [جُ و]ْ [جُ و]ْ معرب گُوین است. ۲- جُوین در خواف. [جُ و]ْ نام روستایی است. ۳- «جُوین» در سرخس. [جُ و]ْ نام دهی است. ۴- جُوین در قزوین. [جُ و]ْ دهی در بخش بویین شهرستان قزوین است. ۵- جُوین در کرمان. ۶- جُوین در فیروزکوه. [جُ و]ْ دهی، جزو دهستان آختر پشت کوه است. ۷- جُوین در سرخه

گونه، املائی که معرب آنها «جوین» شده و نام قدیم قصبه‌ای که در بین راه هرات به سیستان واقع است.

تصویر شماره ۷. ابن‌الحوقل نقشه شماره ۶

خراسان آن را کویان می‌نامند و جوین معرب آن است و والیان آنها منسوب به کوی هستند» (حموی، ۱۳۸۰، ص ۱۹۴).

السمعانی گوید: «سرزمینی که به آن کویان گفته می‌شود و معرب آن جوین شده است و ناحیه متصل که به بیهق است، و دارای روستاهای زیادی است (السمعانی، ۱۳۸۲، ص ۴۲۹).

در تاریخ جهانگشای جوینی آمده: «آل حمویه از قدیم الایام در جوین نیشابور مشهور بوده‌اند، جداعالی ایشان ابو عبدالله محمد بن حمویه الجوینی الصوفی از کبار مشایخ طریقت بود و در سنه ۵۳۰ وفات یافت و در جوین مدفون شد» (جوینی، ۱۳۸۵، ج ۱، ص ۷۹).

بعد از ورود اسلام به ایران و گسترش زبان عربی به‌عنوان زبان علمی و زبان مرسوم، برخی کلمات فارسی مانند جوین نیز دچار تطور و تغییر شد و همان‌گونه در منابع فوق‌الذکر مشاهده می‌شود از گویان به جوین امروزی تغییر پیدا کرد و این امر نشانه این است که کلمه جوین بیشترین تأثیر را در این زمینه به خود دیده است، به‌گونه‌ای که «گ» به «ج» و فتحه «ج» به کسره «ج» تغییر یافت و اصلاح جوین در بین مردم و جامعه مصطلح شد. یکی از نخبگان منطقه نیز به دگرگونی واژه جوین اشاره می‌کند و آن را معرب گویان می‌داند که به جوین تغییر شکل داده است.

جفتای و جوین

جوین در زبان عربی

در زبان عربی «جوین» به عنوان نام اشخاص مورد استفاده قرار می‌گیرد و منطقه و مکانی به این نام در جهان عرب دیده نشده است. مانند: «جوین بن مالک، از اصحاب امام حسین علیه‌السلام بود». مانند: حبه بن جوین عرنی، اهل کوفه و از راویان حدیث و از اصحاب امام علی (ع) است.

ابن‌اثیر در کتاب تاریخ کامل بزرگ اسلام و ایران آورده است: «نیز بشر بن عمرو بن جوین اسیر کرد ولی بر او منت نهاد و آزادش ساخت» (ابن‌اثیر، ۱۳۶۴، ج ۶، ص ۲۱۳).

جوین^۱

منابع تاریخی اشاره‌ها و گزارش‌های متعدد از جوین دارند. در کتاب أحسن التقاسیم آمده: «گویان (جوین) روستایی پهناور و پر حاصل است، میوه و غله بسیار و پوشاک صادر می‌کنند، مردم اهل حدیث و ادب دوستند نام شهر ایشان آزادوار است» (مقدسی، ۱۳۶۱، ص ۴۶۵).

ابوالقاسم بیهقی گوید: «کسانی که «جوین» گویند آن را از نام برخی از فرمانروایان آنجا دانند که به نام او نامیده شده است و کسانی که آن را «کویان» خوانند آن را به «کوی» نسبت دهند» (بیهقی، ۱۳۶۱).

در این باب یاقوت حموی گوید: «جوین؛ خوره‌ای ارجمند و خوش آب‌وهوا در راه کاروان‌هایی است که از بسطام به نیشابور می‌روند. مردم

های کشور، ص ۲۱»، «ابو عبدالله در کتاب الحاکم، ص ۱۴۰»، «ابن‌اثیر، ص ۲۱۵»، «دهخدا، حرف ج، ذیل جوین»، «زین‌الأخبار، ص ۲۲۶».

1. Jovain

۲. سایر منابع نیز به‌این کلمه اشاره داشته‌اند: «تقویم‌التواریخ و به نقل از حاجی‌خلیفه، ص ۴۰۴»، «سفرنامه کلات، ص ۱۲۱»، «تاریخ نگارستان، ص ۴۷۷»، «فرهنگ آبادی

Kavay و پسوند Ana ساخته شده بود، این واژه از زبان‌های دوره باستان به زبان‌های دوره میانه به صورت Kavaian که به صورت «کویان» درآمد و همین واژه در انتقال از زبان فارسی دوره میانه به دوره فارسی دری و تحت تأثیر و خط عربی پس از تسلط اعراب به شکل «جوین» تغییر یافت.

فارسی دری (نو) دوره میانه (پارتی) زبان اوستایی (دوره باستان) Kavy-ana → Kavaian → Juvayn

پس «کویان» واژه‌ای اوستایی و به «کوی»^۱ منسوب است، کوی در متون اوستایی نامی است برای فرمانروایان شرق ایران و بالأخص مخالفان زرتشت، که در شرق ایران حکومت داشتند. این نام کرایاً در متون اوستایی آمده. در عهد زرتشت و کیانیان (کوی‌ها) زبان مردم شرق ایران و ناحیه جوین، اوستایی بوده، واژه کوی را در متون اوستایی، به خط اوستایی **𐬀𐬎𐬎𐬀** : نویسد و در حالت دستوری و معنی آن، نوشته‌اند: کوی اسم مذکر و نامی است برای دشمنان زرتشت (راشد محصل، ۱۳۹۷، ص ۱۴۲).

همین واژه - Kavay با پسوند ana - در دوره باستان (اوستایی) ترکیب شده و به صورت - Kavayana (Kavay- ana) درآمد است. پسوند ana یکی از پسوندهای زبان‌های ایرانی دوره باستان است که برای ساختن اسم از آن استفاده می‌شده و در دستور تاریخی زبان فارسی آمده است.

واژه «Kavayana» در پی دگرگونی‌های واجی و تحولات دستوری به صورت «Kavian» شده که ترکیبی از «Kavay» فرمانروایان مخالفان زرتشت در شرق ایران و «an» که اسم مکان است. پسوند «an» (ان) با اسم خاص نسبت مکان و یا صفتی که نسبت فرزندی را بیان می‌کند می‌سازد، مثال از فارسی میانه: گرگان، سپاهان، بابکان. بنابراین اسم اوستایی «کوی» متحول شده و با پسوند نسبت مکان ساز «an» ترکیب شده و نام «کویان»^۲ Kavian که یادگاری از دوره باستان است، ساخته شده است و کویان یعنی سرزمین کوی‌ها. مانند توران به معنی سکونت قوم تور، و از این قبیل داریم گیلان، دیلمان» با این حال بعضی از کوی‌ها به آیین جدید می‌گروند، «کوی درگاهها و موارد مختلف اوستا همه جا به معنی «امیر و شاه» به کار رفته است و به هشت تن از آنان اشاره شده است که عبارتند از: کوی کوات (کی قباد)، کوی ائی پی وهو (کی اپیوه)، کوی اوسدن (کی کاووس)، کوی آرشن (کی آرش)، کوی پیسینه (کی پیشین)، کوی

جغتای که امروزه از شهرهای آباد دشت بزرگ «جوین» است، در گذشته یکی از قصبات ولایت «جوین» محسوب می‌شد که دارای دژی محکم در برابر حملات دشمنان و برای دفاع از شهر داشتند. کنل بیت در سفرنامه جغتای را معرفی کرده است: «جغتای را دیواری به طول ۵۴۰ و عرض ۱۰ متر دربر گرفته بود و نزدیک به ۶۰۰ خانوار ایرانی و ترک‌های قلیچ که خود را شاخه‌ای از گریلی‌ها می‌دانستند در آن زندگی می‌کردند. این دهکده در پای تپه‌های کوتاه قرار داشته و از شمال به دره جوین مشرف است» (کنل بیت، ۱۳۶۵، ص ۳۶۸).

این شهر دارای واژه‌های مختلفی است مانند: جغتای، جآقتی، جآقتای و جغتای که نام آن در سه سفرنامه آمده است: در سه سفرنامه آمده است: «جآقتای، صد و پنجاه خانه‌وار دارد و ارگش در وسط شهر واقع است، ارگش بسیار خرابه دارد و منزل حاکم است ولی چهار یا پنج اتاق درست بیشتر ندارد. جآقتای نزدیک جلگه جوین است. و از اینجا تا بدهاتی که در جلگه واقع‌اند چهار فرسخ مسافت دارد. معتبرترین این جلگه زورآباد است» (رابی و دیگران، ۱۳۹۴، ص ۱۷۵).

نقاب و جوین

شهر نقاب (یا نغ‌آب) از شهرهای آباد دشت «جوین» است و مرکزیت مبادلات تجاری، بازرگانی و امورات سیاسی را در خود جای داده است، امروزه این شهر در زبان محلی در بین بومیان «نوقو» هم خوانده می‌شود. این شهر در گذشته به نام نغ‌آب یعنی محل جوشش آب نامیده می‌شد و این به دلیل تعدد قنات‌ها و چشمه سارهایی بود که در این شهر وجود داشت.

امروزه با توجه به موقعیت دشت جوین و دگرگونی‌هایی که درباره کلمه جوین، اتفاق افتاده برای تسهیل و سهولت در تلفظ جوین به صورت جوین تلفظ می‌شود و در بین اهالی نیز رواج یافته است و لذا در ادامه در کتب و مقالات هم به صورت جوین تلفظ می‌شود و این نام بین مردم و نویسندگان گسترش یافته است. یکی از نخبگان محلی منطقه نیز به جوین اشاره می‌کند و این کلمه را برگرفته از گویان و معرب جوین می‌داند ولی می‌گوید «الان در منطقه و مکاتبات کلمه جوین رایج است».

جوین و کوی

ساخت واژه «جوین» (کویان) در زبان اوستایی، از زبان‌های دوره باستان ایران، به صورت Kavy-ana بوده که از تک‌واژه «کوی»

آن، در سده‌های نخستین دوره اسلامی، عمدتاً از طرف نویسندگان یا اشخاص ایرانی اما غیربومی، برای نام این شهر ذکر شده است. واژه «جوین» در طول سالیان دچار تطور و دگرگونی‌های واجی و دستوری شده و در سه دوره حیات خود ۱- دوره باستان (زبان اوستایی و زبان مادی) ۲- فارسی میانه (زبان پهلوی، اشکانی، ساسانی) ۳- فارسی دری یا نو.

واژه «جوین» در اصل «گوپان» بود و تا قرن ششم و هفتم هجری در متون فارسی رایج بود و از قرن هفتم به بعد و با ورود اسلام به ایران و تسلط زبان عربی به عنوان زبان قالب علمی، واژه گوپان، تغییر یافته و مُعَرَب آن که «جوین» می‌باشد رواج یافت. با ورود اسلام به ایران و تسلط زبان عربی به عنوان زبان قالب علمی، واژه گوپان، تغییر یافته و مُعَرَب آن که «جوین» می‌باشد رواج یافت. برای جای نام‌شناسی «جوین» روایت‌های مختلفی وجود دارد که هر کدام در جای خود حائز اهمیت است: ۱- برخی واژه «جوین» را برگرفته از جوی آب می‌دانند. ۲- برخی دیگر واژه («جوین» و یا «جوین») را برگرفته از غله جو؛ و نان حاصل از آرد جو می‌دانند. ۳- برخی دیگر «جوین» را از نقطه نظر جغرافیایی در نظر می‌گیرند، سرزمینی که نسبت به ارتفاعات در پستی قرار دارد و منظورشان، سرزمین گودالی و پست، که دارای آب فراوان و مناسب کشاورزی. ۴- برخی دیگر واژه «جوین» را به دلیل این که بین دو رشته کوه که در امتداد یکدیگر کشیده شده‌اند؛ می‌دانند، و «جوین» را برگرفته از کوی، به معنی شاهراه و سرزمین بخشنده می‌دانند. ۵- همچنین برخی دیگر واژه «جوین» را مُعَرَب و دگرگون یافته واژه گوپان (سرزمین سروران و کیانیان) می‌دانند که بعد از ورود اسلام به این منطقه به مرور مُعَرَب شده و تغییر شکل داده است.

با توجه به روایت‌های مختلف درباره وجه تسمیه واژه «جوین»، لازم است تا مسائل جغرافیایی، تاریخی، جامعه‌شناختی، زبان‌شناسی و سایر عوامل را مورد بررسی و مطالعه قرار دارد. ساخت واژه «جوین» (گوپان) در زبان اوستایی، از زبان‌های دوره باستان ایران، به صورت «Kavy-ana» بوده، و در زبان‌های دوره میانه به صورت «Kava-ian» «گوپان» درآمد و همین واژه در انتقال از زبان فارسی دوره میانه به دوره فارسی دری و تحت تأثیر رسم‌الخط زبان عربی و پس از تسلط اعراب به شکل «جوین» تغییر یافت.

در متون فارسی و منابع کهن جغرافیایی ایران، نام قدیم «جوین» به صورت‌های گوپان، گوپان گوپان، گوان، گومان، گوین، گوین ثبت شده است که شکل درست و املائی واژه «گوپان» Kavaian درست است اما برخی دیگر املائی «گوپان» را درست می‌پندارند، و از مقوله سهو و خطاهای املائی است که

بیرشن (کی‌به‌آرش)، کوی سیاورشن (کی‌سیاوش)، کووی هئوسروه (کی‌خسرو). همه این گوپان به دوره پیش از زرتشت تعلق دارند. زرتشت در قسمت شرقی جوین و در کوه ریوند (رئوت) آتشکده آذر برزین‌مهر (آتور بورزین میتر) را برای عبادت تازه‌واردان به دین زردشت ساخت» (نقابی، ۱۳۸۸، صص ۳۰-۲۳).

کیانیان در اصل کیان یا (گوپان) جمع واژه «کی»، به معنای امیر دانشمند و شاه حکیم می‌باشد. این واژه در اوستا به شکل «کوی» آمده است. واژه «کی» یا «کوی» در اوستا به معنی شاه به کار رفته است. کوی‌ها از اقوام آسیایی بودند که بر اثر سرما، افزایش جمعیت، تکثر گله‌ها و سایر عوامل مجبور شدند برای پیدا کردن مکان جدید از منطقه اوراسیا به سوی جنوب مهاجرت کنند، آن گروهی که وارد شرق فلات ایران شدند زندگی شبانی همراه با کشاورزی داشتند، افرادی به این گروه‌ها زعامت داشتند به آنان، کوی‌ها می‌گفتند. در «گائاه» که قدیمی‌ترین بخش اوستاست اسامی این کوی‌ها برای تعیین بعضی از امراء یا روسای قبایل که دشمن آئین زرتشتی و طرفداران دیویسنا (دین قبل از زرتشت) بودند، استفاده و به عنوان مخالفان زرتشت قلمداد می‌شدند.

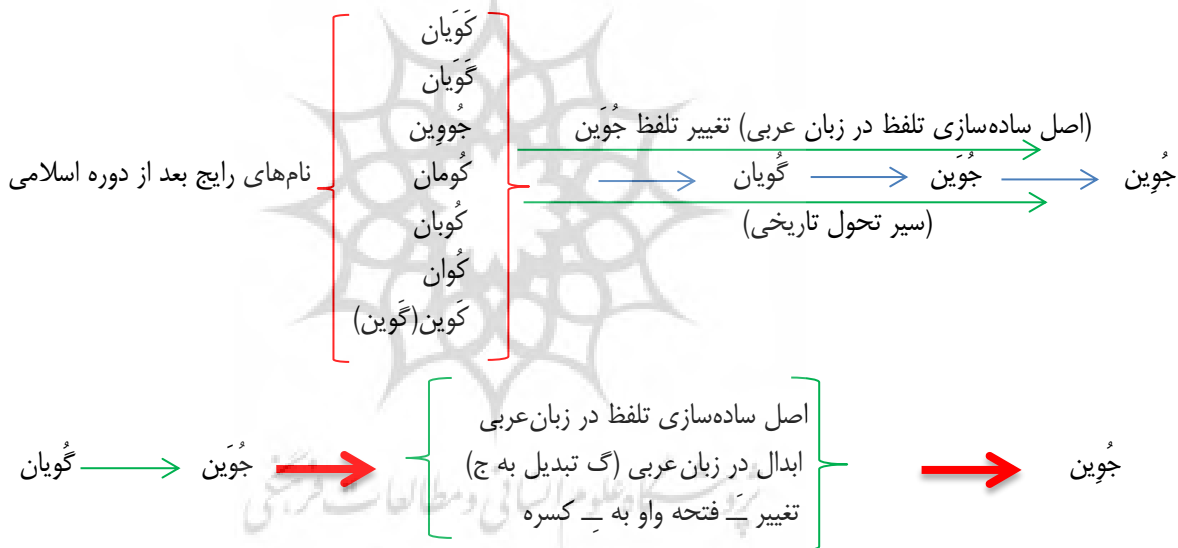
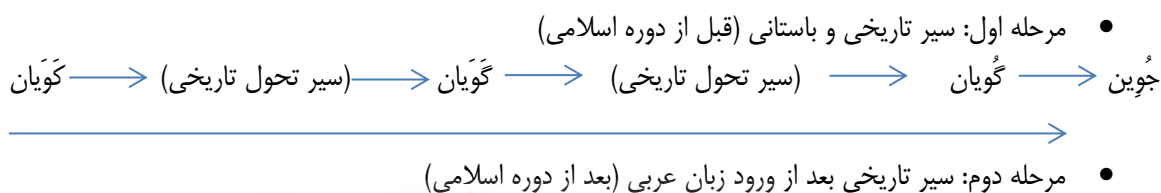
(اصطخری، ۱۳۴۰، ص ۲۰۲).

بحث و نتیجه‌گیری

در متون و منابع نوشتاری سده‌های اولیه اسلامی، به اشکال مختلف نام «جوین» اشاره شده است که به روشنی نشان می‌دهد مورخان بر سر نام اصلی این شهر اتفاق نظر نداشته‌اند. از طرفی، برخی نویسندگان ایرانی، چون عطاملک جوینی، تنها به ذکر صورت عربی نام شهر که در آن زمان در دنیای اسلام بوده است؛ اکتفا کرده‌اند. معمولاً هر نام دارای یک بنیان لغوی و منشأ نام‌گذاری است که ریشه در زبان رایج عصر خود دارد و برای پی بردن به اصل و منشأ آن نام، باید زبان مردم عصری را که این واژه را به کار برده‌اند شناخت و سپس ریشه و مفهوم واژه در آن پرداخت و از زبان‌شناسی تاریخی و فرهنگ زیستی مردم استفاده کرد. به نظر می‌رسد جوین با وجوه مختلف

پس با توجه به علل نام‌گذاری اماکن، وجه‌تسمیه و نام‌گذاری «جوین» بیشتر مسائل انسانی و ویژگی‌های جمعیتی نقش دارد، که در مطالعه آن توجه به معنا را بیشتر می‌طلبد. با این وجود با توجه به سیر تاریخی نام «جوین»، این وجه‌تسمیه به نظریه راپاپورت نزدیک است. با توجه به یافته‌ها؛ دستاورد تحقیق این است که واژه جوین به لحاظ سیر تطور و دگرگونی به دو مرحله تقسیم می‌شود که به صورت زیر بیان می‌گردد:

کاتبان و نسّاح در طول تاریخ در ثبت واژه مرتکب اشتباه شده‌اند، که در گذشته امری اجتناب‌ناپذیر است. پس واژه کویان در دگرگونی‌های واجی و اشتباه سهوی در متون قدیمی، این واژه به صورت «کویان»، و در ادامه با ورود اسلام و زبان عربی، به «جوین» معرب شده است و در دوران معاصر این کلمه هم با تبدیل فتحه واو به کسره به شکل «جوین» درآمده و تغییر شکل داده است.

درباره خاستگاه، شکل دقیق و وجه تسمیه نام اصلی می‌توان با اطمینان بالا گفت نام اصلی شهر دارای خاستگاهی زبان ایرانی می‌باشد.

منابع و مأخذ

ابن حوقل، ابوالقاسم محمد بن حوقل نصیبی. (۱۹۳۸). *صورة الارض*. ترجمه: جعفر شعار. بیروت: دار صادر.

ابن خردادبه. (۱۳۷۱). *المسالک و الممالک*. ترجمه: سعید خاکزند. انتشارات میراث ملل.

استرآبادی، محمدمهدی بن محمد نصیر. (۱۳۴۱). *جهانگشای نادری*. چاپ عبدالله انوار (برگرفته از چاپ تبریز ۱۲۶۰).

ابن اثیر، علی بن محمد. (۱۳۶۴). *تاریخ کامل بزرگ اسلام و ایران*. نشر علمی.

استرآبادی، محمدمهدی بن محمد نصیر. (۱۳۵۴). *دره نادره، تاریخ عصر نادرشاه*. به اهتمام سیدجعفر شهیدی. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

لذا واژه جوین دو تغییر اصلی را در طول تاریخ به خود دیده است؛ دوران قبل اسلام که کلمه کویان به جوین تغییر شکل یافته است و دوران بعد از اسلام و با ورود زبان عربی به زبان فارسی که کلمه کویان ابتدا «گ» تبدیل به «ج» می‌شود (چون زبان عربی فاقد حرف «گ» است) و همچنین با توجه به اصل آسان‌سازی تلفظ در زبان عربی، «فتح» حرف «واو» در کلمه جوین به «کسره» تغییر یافته و به شکل جوین درآمده است و در حال حاضر نیز رایج می‌باشد.

با توجه به آنچه گفته شد، احتمالاً صورت‌های پهلوی (کویان)، عربی (جوین) و بومی (جوین)، همگی دارای یک ریشه واحد هستند؛ و از اصطلاح قدیمی آن یعنی، کویان و در ادامه کویان منشعب شده‌اند، که

رشیدالدین فضل‌الله. (۱۹۴۰). *تاریخ مبارک غازانی*. مصحح: یان کارل. انتشارات استنن اوستین.

دبیر سیاقی، محمد. (۱۳۳۵). *سفرنامه ابومعین حمیدالدین ناصر بن خسرو قبادیانی مروزی*. انتشارات زوار.

راشدمحصل، محمدتقی (۱۳۹۷). *دستور زبان فارسی*. انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

سازمان نقشه‌برداری کشور. (۱۴۰۰). *اطلس نقشه و اطلاعات مکانی (استان خراسان رضوی)*. بازبایی در آدرس <https://www.ncc.gov.ir>

السمعانی، عبدالکریم بن محمد بن منصور التیمی السمعانی المروزی، أبوسعبد. (۱۳۸۲ هـ، ۱۹۶۲ م). *الانساب للسمعانی*. المحقق: عبد الرحمن بن یحیی المعلمی الیمانی وغیره. الناشر: مجلس دائرة المعارف العثمانیة، حیدرآباد. الطبعة: الأولى.

گفتی خراسانی، قاسم؛ تقدیسی، سیمین و عشقی، اعظم. (۱۳۸۳). *جغرافیای منطقه جوبین*. کارفرما: شهرداری جوبین.

نقابی، علی اصغر. (۱۳۸۸). *کویان، سرزمین کیان، پایگاه عرفان*. نشر دانشگاه حکیم سبزواری.

بیت، کلنل چالز ادوارد (۱۳۶۵). *سفرنامه کلنل بیت به ایران و افغانستان*. نشر یزدان.

کرمانی، احمد مجدالاسلام. (۱۳۵۶). *سفرنامه کلات؛ گوشه ای از تاریخ مشروطیت ایران*. باهتمام: محمود خلیل پور. نشر دانشگاه اصفهان.

عوفی، سدیدالدین محمد (۱۳۶۱). *لباب‌الالباب*. تصحیح سعید نفیسی. تهران: انتشارات فخر رازی.

عوفی، محمدین محمد (۱۳۲۴ هجری). *لباب‌الالباب*. به کوشش و تصحیح ادوارد براون انگلیسی. لندن: انتشارات دانشگاه کمبریج.

غفاری، قاضی‌احمد بن محمد (۱۳۴۱). *تاریخ نگارستان*. ترجمه: آقا مرتضی مدرس گیلانی. نشر کتاب فروشی حافظ.

قزوینی، زکریا محمد بن محمود. (۱۳۴۳). *آثارالبلاد و اخبارالعباد*. جهانگیر میرزا قاجار. نشر امیر کبیر.

گردیزی، ابوسعید عبدالحی بن ضحاک بن محمود (۱۳۴۷). *زین الأخبار*. انتشارات بنیاد فرهنگ ایران.

مارکارت، یوزف. (۱۳۷۳). *ایران‌شهر بر مبنای جغرافیای موسی خورنی*. مترجم: مریم میراحمدی. انتشارات اطلاعات.

مرادی نسب، حسین و شمس‌آبادی، هادی (۱۴۰۱). *تاریخ محلی جوبین خراسان از گذشته تا حال*. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

مفخم‌پایان، لطف‌الله. (۱۳۳۹). *فرهنگ آبادی‌های ایران*. نشر امیر کبیر.

مولوی، عبدالحمید (۱۳۴۶). *آثار تاریخی و رجال جوبین (کویان)*. نشریه نامه آستان قدس. اردیبهشت و خرداد ۱۳۴۶ شماره ۲۶، ۹۱ - ۱۰۰.

مقدسی، ابوعبدالله محمد بن احمد (۱۳۶۱). *أحسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم*. مترجم: علینقی منزوی. شرکت مولفان و مترجمان ایران.

میرمحمدی، حمیدرضا. (۱۳۷۶). *تأثیر فرهنگ اسلامی بر نام‌آبادی‌های کشور*. مشکات. شماره ۵۷، ۸۲-۹۵.

ناتل خانلری، پرویز. (۱۳۸۶). *دستور زبان فارسی*. به کوشش عفت مستشارنیا. انتشارات توس.

الشیبانی الجزری، أبوالحسن علی بن أبی‌الکرم. (۱۴۱۴ هـ). *ابن الأثیر اللباب فی تهذیب الأنساب*. بیروت: الناشر: دار صادر.

اصطخری، ابواسحاق ابراهیم. (۱۳۴۰). *الممالک و المسالک*. ترجمه: ایرج افشار. بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

اعتمادالسلطنه، محمدحسن خان. (۱۳۷۱). *تاریخ اشکانیان*. به کوشش نعمت احمدی. انتشارات اطلس.

ایوبی، ابوالفداء. (۱۳۸۵). *تقویم البلدان*. بیروت: مکتبه الثقافه الدینیة.

بالذری، احمد بن یحیی. (۱۳۴۶). *فتوح البلدان*. ترجمه: آذرتاش آذرنوش. انتشارات بنیاد فرهنگ ایران.

بیهقی، ابوالقاسم علی بن زید. معروف به ابن فندق. (۱۳۶۱). *تاریخ بیهقی*. به تصحیح احمد بهمنیار. انتشارات فروغی.

پاپلی‌یزدی، محمدحسین. (۱۳۶۷). *فرهنگ آبادی‌ها و مکان‌های مذهبی کشور*. بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.

پاکزاد، جهان‌شاه. (۱۳۸۸). *تاریخ فکری شهرسازی؛ از فضا تا کاخ*. جلد سوم: انتشارات آرمانشهر.

پیرنیا، حسن (مشیرالدوله) و اقبال آشتیانی، عباس. (۱۳۹۵). *تاریخ کامل ایران*. انتشارات پر.

چمنی، کبری و عزیزاده‌عرب، مصطفی (۱۳۹۷). *بررسی پیرامون نام جوبین در عرصه جغرافیای تاریخی ایران قدیم*. اولین همایش بین‌المللی زبان و ادبیات فارسی. همدان. بازبایی در سایت <https://civilica.com/doc/777995>

حافظ ابرو، عبدالله بن لطف‌الله. (۱۳۸۱). *زیده‌التواریخ*. مصحح: کمال حاج سیدجوادی. نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

حموی، شهاب‌الدین عبدالله یاقوت. (۱۳۸۰). *معجم‌البلدان*. مترجم: علینقی منزوی. انتشارات سازمان میراث فرهنگی کشور.

حاجی‌خلیفه، مصطفی بن عبدالله. (۱۳۷۶). *ترجمه تقویم‌التواریخ*. مصحح: سیدهاشم محدث. نشر احیا کتاب.

الحاکم نیشابوری، ابوعبدالله. (۱۳۳۹). *تاریخ نیشابور (معروف به الحاکم)*. مترجم: بهمن کریمی. نشر ابوسینا.

خورموجی، محمدجعفر بن محمد علی. (۱۳۴۴). *حقایق الاخبار ناصر*. جلد دوم. مصحح: حسین خدیو جم. نشر زوار.

جوبینی، عطاملک بن محمد. (۱۳۸۵). *تاریخ جهانگشا*. مصحح: محمد قزوینی. انتشارات دنیای کتاب.

جامی، عبدالرحمن بن احمد. (۱۳۳۶). *نفحات‌الانس*. مصحح: مهدی توحیدپور. انتشارات سعدی.

خواندمیر، غیاث‌الدین بن همام‌الدین. (۱۳۸۰). *تاریخ حبیب السیر*. مصحح: محمد دبیرسیاقی. جلد سوم. نشر خیام.

شیروانی، زین‌العابدین. (۱۳۳۹). *ریاض‌السیاحه*. مصحح: اصغر حامدربانی. نشر کتاب‌فروشی سعدی.

دهخدا، علی اکبر. (۱۳۱۰). *لغت نامه دهخدا*. برگرفته از وبگاه <https://iecps.ut.ac.ir/fa/dictionary>

رابی‌بنیامین، تطیلی؛ آنتونیو، تنزرو و میکائیل، ممبره. (۱۳۹۴). *سه سفرنامه (از زمان سلطان سنجر و اوایل صفویه)*. به کوشش حسن جوادی و ویلم‌ام. فلور. تانتشارات موقوفات دکتر محمود افشار.

ولایتی، سعدالله و توسلی، سعید. (۱۳۷۰). منابع و مسائل آب استان خراسان. انتشارات آستان قدس رضوی.

فهرست منابع خارجی

Chamani, Kobra and Alizadeh-Arab, Mustafa (2018). A study on the name Jovein in the historical geography of ancient Iran. The First International Conference on Persian Language and Literature.
Canter, D. (1977), The Psychology Of Place, The Architectural Press, London.

References

Alderman, D.H. & Inwood, J. (2013), Street Naming and the Politics of Belonging: Spatial Injustices in the Toponymic Commemoration of Martin Luther King Jr. Tennessee, Knoxville, Tn 37996, Usa, Jinwood@Utk.Edu. Routledge.
Al-Hakim Neishaburi, Abu Abdullah. (1339). History of Neishapur (known as Al-Hakim). Translator: Bahman Karimi. Abu Sina Publishing. [In Persian] .
Al-Shaybani al-Jazari, Abu al-Hassan Ali ibn Abi al-Karam. (1985). Ibn al-Athir al-Labab fi tahdhib al-Ansab. Beirut: Publisher: Dar Sader. [In Arabia].
Al-Samaani, Abdul Karim bin Muhammad bin Mansur al-Tamimi-Al-Samaani-Al-Marozzi, Abu Sa'd. (1382 AH, 1962 AD). Genealogy of Al-Samaani. Investigator: Abdul Rahman bin Yahya al-Mu'allimi al-Yamani and others. Publisher: Ottoman Encyclopedia Society, Hyderabad. First Edition. [In Arabia].
Armon, Firouz; Khatami, Seyyed Yahya and Karamati, Ehsan. (2018). Developing a conceptual framework for reading the name and message of a place in relation to the nature and capacity of a place. Case study: Urban places of Ardabil. Quarterly Journal of Urban Studies (University of Kurdistan). No. 29, (serial 29), 84-71. [In Persian].
Astarabadi, Muhammad Mahdi ibn Muhammad Nasir. (1975). Dorra Nadira, History of the Age of Nader Shah. By Seyyed Jafar Shahidi. Scientific and Cultural Publishing Company. [In Persian].
Astarabadi, Mohammad Mahdi bin Mohammad Nasir. (1968). Jahan Gosha e Nader). Tehran: Abdollah Anwar Press (taken from the Tabriz Press of 1260). [In Persian].
Astakhari, Abu Ishaq Ibrahim. (1965). Al-Mamalik wa al-Masalik. Translated by Iraj Afshar. Book Translation and Publishing Company. [In Arabia] .
Ayanovna, N. Lyazzat (2013), The Role Of Old Turkic Place Names In Teaching History, 2014, Published By Elsevier Ltd. This Is An Open Access Article Under The Cc By-Nc-Nd License.
Ayubi, Abu al-Fida. (1996). Taghvimo lboldan. Beirut: Maktaba al-Thaqafa al-Diniyah. [In Persian].

ناصرین خسرو قبادیانی مروزی، ابومعین حمیدالدین. (۱۳۳۵). سفرنامه ناصر خسرو. مترجم: محمد دبیرسیاقی. انتشارات زوار.
نجمی، شمس‌الدین. (۱۳۸۵). خورشید در نام‌های جغرافیایی ایران. پژوهشنامه تاریخ. شماره ۲. دانشگاه آزاد اسلامی بجنورد. ۱-۶
نقابی، علی‌اصغر (۱۳۸۸). گویان، سرزمین کیان، پایگاه عرفان. سبزوار: نشر دانشگاه حکیم سبزواری.
نفیسی، سعید. (۱۳۴۲). تاریخ اجتماعی ایران از انقراض ساسانیان تا انقراض امویان. انتشارات مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران.

Auofi, Sadid-ud-Din Mohammad (1361). Lobabul Al-Bab. Edited by Saeed Nafisi. Tehran: Fakhr Razi Publications. [In Persian].
Auofi, Mohammad bin Mohammad (1324 AH). Lababul-AlBab. Edited and edited by Edward Brown English. London: Cambridge University Press. [In Persian].
Etemad al-Saltaneh, Muhammad Hassan Khan. (1992). History of the Parthians. By the efforts of Nemat Ahmadi. Atlas Publications. [In Persian] .
Balazari, Ahmad ibn Yahya. (1967). Fotuhol boldan. Translated by Azartash Azarnoosh. Iranian Culture Foundation Publications. [In Persian].
Bayhaqi, Abul-Qasem Ali ibn Zayd. Known as Ibn Fandok. (1982). History of Bayhaq. Corrected by Ahmad Bahmaniar. Foroughi Publications. [In Persian].
Canter, D. (1977), The Psychology Of Place, The Architectural Press, London.
Dabir Siyaqi, Muhammad. (1335). Travelogue of Abu Mo'in Hamid al-Din Nasser bin Khosrow Qobadiani Marozzi. Zovvar Publishing. [In Persian].
Dehkoda, Ali Akbar. (1951). Dehkoda Dictionary. Website <https://icps.ut.ac.ir/fa/dictionary>. [In Persian].
Ghafti-Khorasani, Qasim; Taqdisi, Simin and Eshghi, Azam. (1383). Geography of the Jovein Region. Employer: Juwayn Municipality. [In Persian].
Ghaffari, Ghazi Ahmad bin Mohammad (1341 AH). Tarikh e of Negarestan. Translated by Agha Morteza Modarres Gilani. Tehran: Hafez Bookstore. [In Persian] .
Gordizi, Abu Saeed Abdul Hai bin Zahak bin Mahmud (1347 AH). Zain al-Akhbar. Iranian Culture Foundation Publications. [In Persian] .
Guyot, S. Seethal C. (2007) Identity Of Place, Places Of Identities, Change Of Place Names In Post-Apartheid South Africa. The South African Geographical Journal.
Great Islamic Encyclopedia (1381). (Retrieved in 1404) Section C. Retrieved from the website <https://www.cgie.org.ir>

- Jami, Abd al-Rahman ibn Ahmad. (1951). *Nafhat al-Ons*. Edited by Mehdi Tohidpour. Saadi Publications. [In Persian].
- Jovaini, Ata Malik bin Muhammad. (1385). *Tarikh e jahangosha*. Edited by: Muhammad Qazvini. Donyayah Kitab Publishing. [In Persian].
- Hafez Abro, Abdullah ibn Lotfullah. (1982). *Zobdat al-boldan*. Edited by: Kamal Hajj Sayyid Javadi. Ministry of Culture and Islamic Guidance. [In Persian].
- Hamavi, Shahab al-Din Abdullah Yaqut. (1380). *Mu'jam al-Boldan*. Translator: Alinaqi Manzavi. Encyclopaedia of the National Cultural Heritage Organization. [In Persian].
- Helleland, B. (2002) *The Social And Cultural Value Of Place Names*. Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names. Toponymic Education and Practice Ond International Cooperation. Norway, University Of Oslo. E/Conf.94/Cr.
- Ibn-Athir, Ali ibn Muhammad. (1985). *The Complete History of Islam and Iran*. Elmi Publication. [In Persian].
- Ibn Hawqal, Abul-Qasim Muhammad bin Hawqal Nasibi. (1938). *Soratol Arz*. Translated by: Jafar Shaar. Beirut: Dar Sader. [In Persian].
- Ibn Khordadbeh. (1992). *Al-Masaliq and Al-Mamalik*. Translated by: Saeed Khakrand. Mirat Al-Mellal Publications. [In Persian].
- Haji Khalifa, Mustafa bin Abdullah. (1376). *Taghvim al-tvatikh*. Edited by: Seyyed Hashem Muhaddis. Revival of the Book. [In Persian].
- Khand-Mir, Ghiyath al-Din ibn Hammam al-Din. (1951). *Tarikh Habib al-Seirr*. Edited by Mohammad Dabirsiyaghi. Volume 3. Khayyam Publications. [In Persian].
- Khormoji, Muhammad Ja'far bin Muhammad Ali. (1344). *Haqaiq al-Akhbar Nasiri*. Volume 2. Edited by: Hussein Khadiu Jam. Zovar Publishing.
- Lynch, k., (1981). *A Theory of Good City Form*, Vol. 11, Cambridge, MA: MIT Press.
- Lynch, K., (1960). *The Image of the City*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Markart, Joseph. (1373 AH). *Iranshahr based on the geography of Musa Khurani*. Translated by Maryam Mirahmadi. Information Publications. [In Persian].
- Mofakham-e-Payan, Lotfollah. (1950). *The Culture of the Abadis (Iranian Villages of Iran)*. Amir Kabir Publications. [In Persian].
- Molavi, Abdolhamid (1967). *Asar e tarikhi and Rejal e Jovain (Goyan)*. Astan Quds Nameh Publication. May and June 1967, No. 26, 100-91. [In Persian].
- Moghaddasi, Abu Abdullah Muhammad ibn Ahmad (1982). *Ahsan al-Taqasim Regions Fi Marefat ul Aghalim*. Translator: Alinaghi Manzavi. The Company of Authors and Translators of Iran. [In Persian]. National Cartographers' Organization. (1400). *Atlas of Maps and Spatial Information (Khorasan Razavi Province)*. At <https://www.ncc.gov.ir>. [In Persian].
- Mostofi, Hamdollah (1364). *Tarikh e Gozideh*. Edited by: Abdul Hossein Navai. Amir Kabir. [In Persian].
- Moradinasab, Hossein and Shamsabadi, Hadi (2022). *Local History of Jovein Khorasan from Past to Present*. Qom: Hawza and University Research Center.
- Neghabi, Ali Asghar. (1388). *Kavayan, the Land of Kian, the Base of Mysticism*. Hakim Sabzevari University Publications. [In Persian].
- Papli-Yazdi, Mohammad Hossein. (1988). *Culture of Settlements and Religious Places of the Country*. Islamic Research Foundation of Astan Quds Razavi. [In Persian].
- Pakzad, Jahanshah. (1999). *Intellectual History of Urban Planning; From Space to Palace*. Volume ۳.: Armanshahr Publications. [In Persian].
- Pirmia, Hassan (Moshir-ud-Dawlah) and Iqbal Ashtiani, Abbas. (2016). *Complete History of Iran*. Par Publications. [In Persian].
- Qazvini, Zakaria Mohammad bin Mahmud. (1343 AH). *Asarr ul Belad and Akhbar ul Ibad*. Jahangir Mirza Qajar. Amir Kabir Publications. [In Persian].
- Robi-Benjamin, Tatil; Antonio, Tanzro and Mikael, Membreh. (1995). *Three travelogues (from the time of Sultan Sanjar and the early Safavid period)*. Edited by Hassan Javadi and Willem M. Flore. Publications of Dr. Mahmoud Afshar's endowments. [In Persian].
- Rashid al-Din Fazlullah. (1940). *Tarikh Mubarak Ghazani*. Edited by: Jan Karl. Stephen Austin Publishing. [In Persian].
- Rajabzadeh, Ahmad. (1378). *Social Analysis of Naming*. Ravesh Publishing. [In Persian].
- Relph, E. (1976), *Place and Placelessness*, London, Pion Limited.
- Shirvani, Zain al-Abedin. (1950). *Riad al-Siyaha*. Edited by Asghar Hamed Rabbani. Saadi Bookstore Publications. [In Persian].
- Yeatt, Colonel Charles Edward.D. (1365). *Colonel Yeatt's Travelogue to Iran and Afghanistan*. Tehran: Yazdan. [In Persian].